

Перша експертна комісія
Міжнародна асоціація суддів («МАС») – 2023
«ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУДДІВ ТА
ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ»

Станом на місяць написання цього звіту (серпень 2023 року), відповіді на Анкету були отримані від таких країн¹:

1. Ангола	22. Латвія
2. Вірменія	23. Ліберія
3. Австралія	24. Литва
4. Австрія	25. Люксембург
5. Бенін	26. Мексика
6. Бразилія	27. Молдова
7. Болгарія	28. Монголія
8. Канада	29. Нова Зеландія
9. Чилі	30. Норвегія
10. Кіпр	31. Парагвай
11. Естонія	32. Філіппіни
12. Фінляндія	33. Польща
13. Франція	34. Португалія
14. Грузія	35. Румунія
15. Німеччина	36. Сербія
16. Ісландія	37. Словенія
17. Ірландія	38. Іспанія
18. Ізраїль	39. Швеція
19. Італія	40. Тайвань
20. Японія	41. Сполучене Королівство
21. Казахстан	42. Сполучені Штати Америки

¹ Кінцевий термін надсилання відповідей – 30 червня 2023 року.

У 2023 році Перша експертна комісія Міжнародної асоціації суддів розіслала анкету на тему «Вплив дистанційної роботи на діяльність суддів та здійснення правосуддя». Було отримано 42 відповіді на анкету. Нижче наведено загальний звіт, отриманий на основі цих відповідей.

1. Дистанційна робота суддів у вашій країні

- а. Чи було дозволено суддям працювати у дистанційному форматі у вашій країні до та/або під час пандемії COVID-19? Якщо так, наведіть приклади (наприклад, вивчення справ вдома; обговорення справ з колегами за допомогою застосунків для створення відеоконференцій або телефону замість особистих зустрічей; проведення слухань онлайн за допомогою застосунків для відеоконференцій тощо). Чи було надано суддям технічне обладнання для дистанційної роботи?**

До пандемії

Дистанційна робота суддів різко зросла майже в усіх країнах під час пандемії COVID-19. До пандемії дистанційна робота суддів дуже відрізнялася залежно від країни. До пандемії переважна більшість дистанційної роботи, яку виконували судді, включала вивчення справ вдома, проведення юридичних досліджень і періодичне написання судових рішень. Загалом, до пандемії колеги рідко обговорювали справи за допомогою відео- чи телеконференцій. Загалом, дистанційні слухання також були рідкістю до пандемії, деякі країни використовували технологію дистанційного слухання справ за виняткових обставин.

Рівень дистанційної роботи суддів до пандемії частково залежав від того, чи існувала в країні система електронного документообігу судових справ. Зокрема, наявність електронної системи сприяла більш поступовому переходу до дистанційної роботи після початку пандемії. Декілька країн, у тому числі Австрія, Бразилія, Португалія, Румунія та США, вже використовують системи електронного

документообігу судових справ. В Австралії у 2020 році суди переходили з паперової системи на електронну частково для того, щоб полегшити дистанційну роботу. Однак інші країни, зокрема багато юрисдикцій у Новій Зеландії, Англії та Уельсі, все ще використовували паперову систему. Для цих країн підготовка справ мала відбуватися в приміщенні суду.

У багатьох країнах, таких як Бразилія, Канада, Німеччина, Ісландія, Ізраїль, Румунія та США, до пандемії судді виконували певну роботу дистанційно. У Німеччині для суддів було звичною справою вивчати справи, проводити юридичні дослідження та писати судові рішення вдома. В Ізраїлі навіть очікувалося, що судді продовжуватимуть працювати вдома після робочого дня та у вихідні.

У багатьох інших країнах, таких як Австралія, Австрія, Англія, Італія, Словенія, Швеція, Уельс і Нова Зеландія, дистанційна робота до пандемії була рідкістю. Наприклад, у Словенії до пандемії судді, які працювали дистанційно, часто проживали далеко від суду та витрачали багато часу на дорогу в суд. У Словенії дистанційна робота обмежувалася вивченням справ і написанням судових рішень.

До пандемії судді набагато рідше проводили слухання у дистанційному форматі за допомогою технологій відео- або телеконференцій. У деяких країнах, таких як Болгарія, Канада, Ісландія та Словенія, слухання повинні були проводитися у приміщенні суду. У Бразилії слухання мали відбуватися в будівлі суду, якщо для розгляду справи викликався свідок.

В інших країнах дистанційні слухання були дозволені до пандемії, але лише за виняткових обставин. Наприклад, в Анголі, Литві, Мексиці, Португалії, Румунії та США слухання процесуальних дій у дистанційному форматі проводились у режимі відеоконференції, коли свідки не могли особисто з'явитися до суду. Однак у Португалії суддя був зобов'язаний бути у залі суду навіть під час дистанційного слухання. На Тайвані дистанційні слухання були дозволені в цивільному судочинстві, за винятком випадків допиту сторін у безспірних провадженнях. Використання дистанційних слухань у кримінальному судочинстві на Тайвані було більш обмежене.

На Філіппінах особам із групи ризику або серйозно хворим, а також тим, хто вже відбуває покарання в державній пенітенціарній установі, було дозволено давати свідчення в установах, де їх утримували.

Деякі країни почали використовувати дистанційні слухання задовго до початку пандемії. Наприклад, у Новій Зеландії Закон про суди (дистанційна участь) 2010 року був розроблений для забезпечення більш активного використання дистанційних технологій у судових розглядах. У Латвії суди були оснащені технологіями відеоконференцзв'язку ще до пандемії.

Такі країни як Грузія, Польща та Сербія, офіційно не дозволяли суддям працювати дистанційно до пандемії. У Казахстані, Ліберії та Монголії до пандемії взагалі не передбачалася дистанційна робота суддів.

Під час пандемії

Під час пандемії дистанційна робота суддів зростає в усіх сферах, оскільки судові системи адаптувалися для захисту здоров'я та безпеки суддів, апарату суду та учасників справ. У деяких країнах судді почали виконувати майже всю роботу дистанційно. Наприклад, судді в Австрії, Бразилії, Естонії, Грузії, Німеччині, Ізраїлі, Італії, Японії, Казахстані та Латвії вивчали свої справи, обговорювали справи за допомогою відео- та телеконференцій зі своїми колегами та писали судові рішення вдома. В інших країнах судді були обмежені щодо виду дистанційної роботи, яку можна виконувати. Наприклад, у Польщі закони та підзаконні акти забороняли суддям підписувати та видавати рішення дистанційно. Хоча у Швеції судді могли писати судові рішення вдома, їх не можна було підписувати чи надсилати з дому.

Хоча більшість суддів виконували певну роботу дистанційно під час пандемії, наприклад, вивчали справи вдома та проводили юридичні дослідження — щодо використання дистанційних слухань під час пандемії спостерігалася більша розбіжність.

Багато країн, включно з Бразилією, Канадою, Португалією, Румунією та США, певною мірою використовували технологію відео- або телеконференцій для

дистанційних слухань під час пандемії. Для того, щоб дозволити використання технологій відео- або телеконференцій для слухань у дистанційному форматі, у багатьох країнах, таких як Австрія, Болгарія, Ісландія, Литва, Норвегія та США, були внесені зміни до процесуальних законів і підзаконних актів, щоб дозволити збільшити кількість слухань у дистанційному форматі. У Болгарії ці процедурні зміни дозволили використовувати технологію відеоконференцзв'язку під час слухань, але передбачали, що ці слухання проходять або в окремих кімнатах у будівлі суду, або в окремих кімнатах у в'язницях.

Деякі країни наклали більші обмеження на використання дистанційних технологій у кримінальному судочинстві на відміну від цивільного. В Ірландії дистанційні слухання проводились у цивільних справах, окрім слухань, які передбачали залучення свідків, але не проводились у кримінальних справах. В Ісландії використання технології відеоконференцзв'язку на попередніх слуханнях у кримінальних справах було дозволено під час пандемії, але за більшої кількості обмежень, ніж це було дозволено для цивільних справ.

Незважаючи на те, що під час пандемії дистанційні слухання стали більш звичним явищем, у ряді країн, таких як Австрія, Німеччина, Монголія, Сербія та Швеція, судді повинні були знаходитися в залі суду під час слухань, а всім іншим сторонам був дозволений дистанційний формат.

Перехід до слухань у дистанційному форматі за допомогою технологій аудіо-та відеотелеконференцій не був ідеальним у багатьох країнах. В Англії та Уельсі суди присяжних не скликалися з березня 2020 року по травень 2020 року, оскільки вони не могли відбуватися в дистанційному форматі. В Ізраїлі відбувалися лише слухання щодо арешту, а доказові й попередні слухання були відкладені.

Крім того, перехід суддів на дистанційний формат роботи під час пандемії відбувся не відразу у всіх країнах. У Франції, наприклад, на початку пандемії у судовій діяльності існували обмеження лише в питанні особистих контактів учасників судового процесу. Подібним чином на Кіпрі на початку пандемії суди спершу зосередилися на використанні інших заходів захисту, таких як медичні маски,

пластикові маски, соціальне дистанціювання та зменшення кількості осіб, які перебувають у безпосередній близькості.

Лише в двох країнах, Ліберії та Беніні, під час пандемії COVID-19 судді не могли працювати дистанційно. У Ліберії суддям не вистачало технічного обладнання для дистанційної роботи. Хоча дистанційна робота була неможливою у Беніні, суди під час роботи суворо дотримувалися заходів для зменшення поширення COVID-19. Хоча дистанційна робота дозволялася в Анголі, це було неможливо через відсутність мережі Інтернет і технічного обладнання.

Технічне оснащення

Багато країн, зокрема й Австрія, Болгарія, Чилі, Грузія та Норвегія, доклали зусиль для забезпечення суддів технічним обладнанням, щоб вони могли працювати дистанційно під час пандемії. У Казахстані на персональні комп'ютери та ноутбуки суддів встановили програмне забезпечення для дистанційної роботи. Хоча в Італії суддям надали ноутбуки, програмне забезпечення для відеоконференцій і доступ до електронних систем діловодства для дистанційної роботи, безпечне Інтернет-з'єднання було надане лише в судових приміщеннях.

Оскільки деякі країни, такі як Австрія, вимагали, щоб судді перебували в залах судових засідань, навіть під час розглядів у дистанційному форматі, зали суддів були оснащені необхідними технологіями для проведення дистанційних слухань. В інших країнах, таких як Вірменія, Франція та Монголія, суди залишалися погано оснащеними для проведення відеоконференцій і дистанційних слухань під час пандемії. У Вірменії встановленого обладнання було недостатньо для кількості суддів в одному суді. У деяких країнах оснащення технічним обладнанням, необхідним для дистанційної роботи, відбувалося поетапно протягом тривалого періоду часу. В Анголі суддям не було надано технічне обладнання для дистанційної роботи.

Зіткнувшись із технологічними проблемами, судді в деяких країнах шукали інші рішення для підтримання зв'язку під час пандемії. У Франції судді

використовували платформи обміну миттєвими повідомленнями, такі як групи у Whatsapp, щоб залишатися на зв'язку та спілкуватися з іншими суддями.

в. Який зараз стан дистанційної роботи суддів у вашій країні? Чи багато суддів досі працюють дистанційно у вашій країні і в якій мірі? (наприклад, усі чи лише певний відсоток суддів? Лише в певних галузях права чи для певних типів справ? Лише в судах нижчих чи вищих інстанцій? і т.д.)

У багатьох країнах, таких як Австралія, Болгарія, Естонія, Франція, Німеччина, Ірландія, Італія, Японія, Латвія, Норвегія, Іспанія, Швеція та США, судді продовжують виконувати деяку роботу дистанційно, зокрема електронний перегляд матеріалів справ та складання судових рішень. У ряді країн, включно з Австрією, Болгарією, Норвегією, Словенією та Швецією, дистанційна робота зараз є більш поширеною, ніж до пандемії. За даними, судді в Австрії, Естонії, Німеччині, Норвегії та Словенії, схильні працювати дистанційно один або два дні на тиждень. У Португалії дистанційна робота є звичним явищем, тому щоденна присутність суддів у багатьох судах становить менше третини. Зараз у Чилі 50% суддів працюють дистанційно. В Ізраїлі наразі тестується пробна програма, яка дозволяє суддям працювати дистанційно один день на тиждень.

У Швеції дистанційна робота є більш звичним явищем та є більш можливою в адміністративних судах, ніж у судах загальної юрисдикції. В Італії, Норвегії та Швеції дистанційна робота більш поширена в судах першої інстанції, ніж у судах вищих інстанцій. В Анголі зараз судді не працюють дистанційно в судах першої інстанції, але певний відсоток продовжує працювати дистанційно в судах вищих інстанцій. У Німеччині та Словенії дистанційна робота також є більш звичним явищем для суддів у судах вищих інстанцій. У Латвії до дистанційної роботи частіше вдаються судді Верховного суду. У Бразилії Національна рада юстиції постановила, що дистанційна робота має бути обмежена, а судді мають бути

фізично присутніми в суді принаймні три дні на тиждень. Судді судів вищих інстанцій у Бразилії мають більше свободи вибору у питанні дистанційної роботи.

У США судді продовжують здійснювати цивільне судочинство за допомогою відео- та телеконференцій. У деяких країнах, таких як Канада, Ірландія, Ізраїль і Філіппіни, слухання в основному проводяться в приміщенні суду з деякими винятками. В Ірландії та Ізраїлі дистанційні слухання все ще можуть відбуватися за згодою сторін у справах без залучення свідків або для розгляду коротких процесуальних заяв. Крім того, у цих двох країнах використання дистанційних технологій для заслуховування свідчень певної категорії свідків залишається поширеним явищем. В Ізраїлі після попереднього слухання справи щодо арешту в приміщенні суду затримані можуть вимагати, щоб наступні слухання, пов'язані з арештом, проводилися за допомогою відеоконференції. У Канаді та Ізраїлі сторони можуть вимагати проведення слухань дистанційно, і суддя має право на свій розсуд задовольнити прохання сторін.

В інших країнах робота суддів здебільшого повернулася до становища, яке існувало до пандемії. У таких країнах, як Ісландія, зараз судді рідко працюють дистанційно. У Тайвані судді мають право проводити слухання у дистанційному форматі лише відповідно до норм, які діяли до пандемії. У Сполученому Королівстві Головний лорд — головний суддя та Старший президент трибуналів видали вказівки, згідно з якими жоден професійний суддя чи мировий суддя не проводить слухання з дому, навіть якщо всі інші учасники дотримуються дистанційного формату, за винятком виняткових і неминучих обставин. У Словенії всі слухання та судові процеси все ще відбуваються в судах. В Австралії завершальні слухання відбуваються в приміщенні суду, «якщо інше не вирішено головою суддею». На Кіпрі судді можуть працювати вдома, якщо це необхідно через проблеми зі здоров'ям або інші перешкоди, але в інших випадках судді зазвичай працюють в приміщенні суду.

У Сербії дистанційна робота офіційно не дозволена та не регулюється. Хоча багато суддів у Сербії розглядають свої справи вдома, їм не платять за цю роботу.

У Польщі суддям дозволено брати додому матеріали справи, але дистанційна робота також офіційно не врегульована. Зараз суддям заборонено працювати дистанційно в Казахстані чи Монголії.

Ліберії та Бенін – це дві країни, де під час пандемії не було дистанційної роботи: робота суддів продовжується в приміщенні суду.

2. Вплив на роботу суддів

а. Чи змінила у вашій країні дистанційна робота суддівську діяльність загалом на краще чи гірше – чи на те й інше? Будь ласка, наведіть приклади.

У багатьох країнах дистанційна робота позитивно вплинула на роботу суддів. У Бразилії, на Кіпрі та в Румунії, наприклад, дистанційна робота підвищила обізнаність про необхідність лаконічності, і, як наслідок, справи розглядаються швидше. Однак це також навантажувало суддів. Серед інших позитивних наслідків дистанційної роботи для судової роботи зазначаються наступні: підвищення результативності частково через скорочення часу, витраченого на дорогу до суду та назад, і зменшення кількості відволікаючих факторів на робочому місці. Дистанційне провадження заощаджує час і ресурси. Крім того, деякі країни, такі як Австралія, Грузія та Монголія, відзначили збільшення доступу до правосуддя, оскільки особи, які не можуть бути присутніми на слуханнях особисто, можуть приєднуватися через програми для відеоконференцій.

У деяких країнах вплив дистанційної роботи був настільки позитивним, що докладаються зусилля, щоб дистанційна робота була на більш постійній основі. В Австрії законодавець представив проєкт закону, ухвалений другою палатою австрійського парламенту, який закріплює на постійній основі положення процесуального законодавства, пов'язані з COVID-19. В Італії після пандемії було запроваджено законодавство для забезпечення гібридного підходу до роботи. В Ісландії очікується, що до законодавства будуть внесені поправки, які передбачають

продовження використання технологій у судових засіданнях. В Естонії з 1 січня 2024 року не буде файлів у паперовому вигляді, а вся робота здійснюватиметься через комп'ютер.

В інших країнах, таких як Латвія та Словенія, багато роботи все ще відбувається в залі суду, тому важко оцінити вплив дистанційної роботи. Однак деякі статистичні дані в Словенії свідчать про те, що існує взаємозв'язок між дистанційною роботою та меншим навантаженням.

Вплив активного використання дистанційної роботи не завжди є позитивним для суддів. У Польщі та Сербії через те, що робота дистанційно не врегульована, судді перевантажені роботою вдома та не отримують грошей за роботу, яку вони виконують дистанційно. У Канаді, Франції, Грузії та Іспанії технологічні проблеми та недоліки виявляються складними для вирішення, а дистанційні технології надто часто розглядаються як перешкода для працівників судової системи. В Австралії та Грузії також виникає занепокоєння щодо кібербезпеки, захисту інформації та конфіденційності під час використання віртуальних платформ. Через деякі з цих проблем і занепокоєнь, пов'язаних із дистанційною роботою, у деяких країнах, наприклад в Ірландії, судді зазвичай віддають перевагу слуханням в приміщенні суду. З іншого боку, у деяких країнах, таких як Ангола, дистанційна робота показала країні потребу розвиватися та отримувати ресурси, необхідні для використання технології для слухань у дистанційному форматі.

в. Чи впливає віддалена робота суддів на робоче місце суддів у вашій країні? Негативно, позитивно чи і негативно, і позитивно? Будь ласка, наведіть приклади.

Багато країн відзначили явні переваги дистанційної роботи суддів. Наприклад, в Австрії, Грузії та Ізраїлі суддям більше не потрібно їздити до суду, а збільшення гнучкості часу полегшує поєднання роботи та особистого життя. Це сприяє підвищенню задоволеності роботою та добробуту суддів. Також було

зазначено, що дозвіл на слухання цивільних справ у дистанційному форматі вплинув на те, що суди стали доступнішими для сторін, і заощадив їм кошти. У Сан-Паулу, Бразилія, було заощаджено багато грошей у 2020 році завдяки дистанційній роботі. У Мексиці дистанційна робота надала можливість потерпілим і свідкам бути присутніми під час слухань з інших штатів або країн, тим самим гарантуючи їх безпеку. Філіппіни зазначили, що слухання у дистанційному форматі зменшують ризики втечі затриманих сторін, тим самим зменшуючи ризики для персоналу суду та сторін у судовому процесі.

Однак багато країн також відзначили явний негативний вплив дистанційної роботи на робоче місце суддів. Наприклад, в Австрії, Німеччині, Італії, Португалії та Сполученому Королівстві було висловлено занепокоєння щодо зменшення передачі знань, інформації та досвіду іншим колегам та зменшення соціальної взаємодії на робочому місці. Дистанційна робота також створює труднощі для людей, які не мають доступу до віддалених систем. У Португалії є занепокоєння, що якщо судді не будуть використовувати особисті кабінети, вони втратять певні зручності та будуть змушені ділити кабінети в менших будівлях з іншими суддями та персоналом залу суду. У Канаді також висловили занепокоєння щодо здоров'я суддів, які весь день будуть проводити перед екранами.

Висловлюючи занепокоєння щодо впливу дистанційної роботи на робоче місце суддів багато країн відзначили, що у залі суду є певні переваги. Наприклад, у Канаді, Грузії та Ізраїлі висловлюються занепокоєння, що дистанційні слухання можуть ускладнити дотримання того самого рівня формальності та правил пристойності, який наявний у звичайних залах судових засідань. У Канаді під час деяких проваджень у дистанційному форматі такі дії, як вимкнення мікрофонів або видалення осіб із віртуальної зали суду, були необхідні для того, щоб суддя підтримував правила пристойності. Ще однією важливою перевагою роботи в приміщенні суду та недоліком дистанційної роботи є можливість судді оцінити достовірність показань свідків. В Ізраїлі висловлюються занепокоєння щодо можливості донести сторонам потенційні результати та ризики судового процесу, що

є надзвичайно важливою складовою взаємодії, яка краще досягається під час слухань у приміщенні суду. У Тайвані було висловлено занепокоєння щодо права на очну ставку, права на доступ до матеріалів справи та права на конфіденційне спілкування з адвокатами.

У деяких країнах, таких як Польща, Словенія та Іспанія, оскільки до дистанційної роботи вдаються рідко, і більшість судової роботи відбувається в будівлях судів, дистанційна робота суддів не мала значного впливу на робоче місце суддів.

с. З вашої точки зору, який подальший вплив дистанційної роботи на роботу суддів – негативний, позитивний чи і той і інший можна очікувати?

Багато країн вважають, що дистанційна робота стане ще більш поширеною в суспільстві. Через пандемію багато суддів можуть результативніше працювати дистанційно. Це, ймовірно, призведе до економії часу та енергії та може допомогти розширити доступ до правосуддя для сторін, юристів і свідків. Однак у міру того, як дистанційна робота стає все більш поширеною, ділові відносини між колегами на робочому місці суддів можуть погіршитися. Також висловлювалося занепокоєння щодо збільшення дистанційної роботи, що призводить до зниження довіри громадськості до судової системи та втрати почуття судової влади суддею чи мировим суддею.

Завдяки дистанційній роботі у багатьох країнах очікується продовження процесу оцифрування. У результаті буде виникати менше технічних труднощів. Дистанційна робота також має екологічні переваги, зокрема зменшення потреби в папері. У деяких країнах, наприклад у Румунії, вже реалізуються розширені технологічні програми для надання електронного доступу. У Болгарії збільшення дистанційної роботи має відбутися разом із збільшенням використання електронних засобів передачі процесуальних документів та інших документів юристами та

сторонами. З оцифруванням судових процесів виникне необхідність оцінити належні межі використання технологій. Потрібно буде провести дослідження, щоб оцінити види проваджень і слухань, які найкраще підходять для технологій відео- та телеконференцій. У деяких країнах, наприклад у Новій Зеландії, потрібно буде додатково розглянути можливість забезпечити повну дистанційну участь у кримінальних справах.

Хоча дистанційна робота, ймовірно, буде залишатися й у майбутньому, такі країни, як Німеччина, відзначили, що дистанційна робота має бути альтернативою, а не правилом для суддів. Країни, зокрема Норвегія та Швеція, з обережністю відзначають, що важливо обговорити, який рівень дистанційної роботи є доцільним з огляду на верховенство права, поширення знань і вплив на освіту та робоче середовище.

3. Вплив на здійснення правосуддя

а. Які переваги та недоліки дистанційної роботи при здійсненні правосуддя?

Японія, Португалія, Мексика, Вірменія, Польща, Сербія та Тайвань повідомили, що до основних переваг дистанційної роботи у процесі здійснення правосуддя належать наступні: підвищення швидкості, ефективності та гнучкості роботи судів та зниження витрат. Дистанційна робота дозволяє урізноманітнити підходи до роботи та підвищити рівень задоволеності працівників, що загалом може зробити роботу суддів значно кращою та ефективнішою. Завдяки дистанційній роботі суддям, працівникам суду та сторонам у судовому процесі не потрібно їздити у приміщення суду. Дистанційна робота також дозволяє судам продовжувати роботу в кризові періоди, наприклад під час пандемії COVID-19. Австрія та Франція відзначили, що надання можливості працювати дистанційно також може допомогти судам у наймі нових суддів та іншого персоналу суду. Австралія відзначила здатність технологій покращити рівень відкритості правосуддя, оскільки посилення для

перегляду віртуальних слухань роблять роботу суду більш доступною для громадськості.

Багато країн також повідомили про кілька недоліків дистанційної роботи при здійсненні правосуддя. Дистанційне провадження може призвести до нехтування правил пристойності, урочистості та офіційності судового засідання. Деякі учасники судового процесу можуть відчувати, що вони не мають доступу до належного слухання, якщо воно проводиться дистанційно. Деякі країни стверджують, що чим менше особистих контактів із суддею, тим менше поваги до судді. Зменшення особистого контакту між колегами в суді також може завдати шкоди дотриманню культури спільних судових цінностей і етики. Судді навчаються та набувають досвіду, спілкуючись одне з одним. Крім того, дистанційній роботі можуть перешкоджати технологічні труднощі, такі як поганий сигнал і швидкість Інтернету. Дистанційна робота також може бути ускладнена, якщо суд або сторони не мають необхідних технологій для дистанційної роботи.

в. Загалом позитивно чи негативно впливає дистанційна робота на здійснення правосуддя у вашій країні? Будь ласка, наведіть приклади, які включають, але не обмежуються, якістю здійснення правосуддя.

Незважаючи на те, що загальний вплив дистанційної роботи та пов'язані з нею переваги та недоліки відрізнятимуться у кожному випадку, деякі країни повідомили про певний вплив дистанційного провадження на здійснення правосуддя. Наприклад, у Румунії статистичні дані показують, що використання файлів в електронному вигляді зменшило середню тривалість провадження в цій країні. Крім того, Ісландія повідомила, що дистанційна робота дозволила залучити більше суддів і персоналу до навчання.

**с. Чи знаєте ви, як суспільство сприймає дистанційну роботу суддів?
Будь ласка, наведіть приклади позитивного чи негативного
сприйняття.**

Багато країн, як-от Японія, Ліберія, Мексика, Швеція, Норвегія, Вірменія, Ісландія, Ірландія, Вірменія, повідомили, що не знають про сприйняття громадськістю дистанційної роботи суддів, а деякі запропонували провести дослідження з цього питання. У країнах, які повідомили про сприйняття громадськістю дистанційної роботи, думки відрізнялися. Багато країн повідомили про позитивне сприйняття громадськістю. Наприклад, Канада, Естонія та Філіппіни повідомили, що сприйняття громадськістю загалом позитивне, оскільки дистанційне провадження зручніше. Крім того, Ізраїль повідомив, що під час кримінальних проваджень затримані зазвичай віддають перевагу дистанційному формату, щоб їм не доводилося довго їхати до будівлі суду та назад.

Але багато країн також повідомили про негативне сприйняття громадськістю дистанційної роботи. Сполучене Королівство повідомило, що громадськість, ймовірно, очікує, що судді працюватимуть у будівлях суду, а Німеччина повідомила, що особиста присутність в залі судових засідань зазвичай вважається більш результативною. Австралія зазначила, що віртуальні слухання позбавлені офіційної атмосфери суду, що може сприйматися як позбавлення доступу до справедливості. Крім того, Бразилія повідомила, що існує певна стурбованість громадськістю тим, що дистанційне провадження може перешкодити частині населення отримати доступ до правосуддя, особливо вразливим категоріям населення, які не мають доступу до необхідних технологій. Тайвань також повідомив, що громадськість критично ставиться до відкритої трансляції судових засідань через проблеми конфіденційності.

А деякі країни повідомили про неоднозначне сприйняття громадськістю. Наприклад, Німеччина повідомила, що хоча юристам подобається гнучкість слухань у дистанційному форматі, сторони, як правило, надають перевагу слуханням в

приміщенні в суді, щоб мати відчуття, що їх позицію повністю вислухали. Крім того, варто зазначити, що, можливо, сприйняття громадськістю віддаленої роботи суддів з часом зміниться, оскільки дистанційна робота суддів збільшиться та стане більш поширеною, а громадськість отримає більше інформації про неї.

d. Які позитивні та/чи негативні наслідки проведення слухань/конференцій у дистанційному форматі?

Країни повідомили про багато позитивних наслідків від проведення слухань у дистанційному форматі. Для сторін і учасників судового процесу дистанційні слухання дають більшу гнучкість у плануванні свого дня та знижують витрати, оскільки вони можуть уникнути витрат і часу, пов'язаних із дорогою до суду та назад. Дистанційні слухання також полегшують виконання судових повідомлень і можуть забезпечити кращий доступ до суду для сторін у віддалених районах. Дистанційні слухання також корисні для свідків, яким потрібно лише надати короткі свідчення.

Країни також повідомили про багато негативних наслідків проведення дистанційних слухань. Суддям може бути складніше належним чином оцінити адвокатів і свідків, які постали перед ними. Зокрема, дистанційне слухання ускладнює судді процес оцінювання поведінки та достовірності свідчень учасників судового процесу. Суду також складніше забезпечити дотримання дисциплінарних правил і підтримувати належну поведінку під час судового процесу у дистанційному форматі. Крім того, суддя часто відповідає за забезпечення та роботу технологій, необхідних для проведення дистанційного слухання, і це може також спричинити труднощі. Крім того, збій або затримка слухання може статися через технічні проблеми з технологіями суду. Деякі країни не мають необхідних технологій для впровадження дистанційних слухань, а їх отримання потребує великих попередніх витрат.

Деякі країни, зокрема Німеччина, Канада та Латвія, повідомили, що сторони з

меншою ймовірністю вирішувати справу, якщо справа буде розглядатися у дистанційному форматі. Бразилія навпаки заявила, що сторони, швидше за все, вирішувати справу, якщо справа буде розглядатися у дистанційному форматі, оскільки так слухання викликає менший емоційний стрес.

4. Дистанційна робота та незалежність суддів

Чи наявний позитивний чи негативний вплив дистанційної роботи на незалежність суддів? Якщо так, то наведіть приклади.

Переважає більшість країн повідомили, що дистанційна робота не має ні позитивного, ні негативного впливу на незалежність судової влади. Деякі країни повідомили про позитивний вплив на незалежність судової влади. Канада та Німеччина заявили, що надання суддям можливості визначати, яким чином і коли виконувати свою роботу, зокрема те, як найкраще головувати на слуханнях за допомогою технології відеоконференцзв'язку, підвищує незалежність суддів. Крім того, Вірменія заявила, що переваги дистанційної роботи можуть покращити якість роботи суддів, що може мати загальний позитивний вплив на незалежність судової влади. Австралія заявила, що зараз мало ознак того, що дистанційна робота негативно вплинула на незалежність судової влади в Австралії.

Деякі країни повідомили про негативні наслідки. Португалія заявила, що відсутність взаємодії між колегами-суддями може погіршити сприйняття спільних судових цінностей і згодом призвести до того, що судді менше розумітимуть важливість судової незалежності. Крім того, Монголія заявила, що дистанційні слухання ускладнюють суддям забезпечення належного порядку під час судових процесів, що може негативно позначитися на незалежності суду.

5. Обмеження дистанційної роботи суддів

- а. Чи запроваджує ваша країна якісь обмеження на дистанційну роботу суддів (наприклад, обмеження на дистанційне слухання кримінальних справ)? Якщо так, то наведіть приклади.**

Більшість країн встановлюють обмеження на дистанційну роботу суддів, але є кілька країн, зокрема Ліберія, Грузія, Швеція, Норвегія, Ангола та Кіпр, які не мають жодних обмежень. Щодо країн, які запровадили обмеження, майже всі країни накладають більш жорсткі обмеження на дистанційну роботу/слухання у кримінальних справах, ніж у цивільних справах. Це пов'язано з тим, що в таких країнах, як США та Тайвань, існують певні права, які мають бути надані та яких слід дотримуватись у кримінальних справах — наприклад, право бути присутнім, право на очну ставку зі свідками та загальна потреба в результативному спілкуванні підсудного і захисника. Але є одна країна, Словенія, де обмеження щодо дистанційного провадження є більш суворими для цивільних справ, ніж для кримінальних справ.

Інші поширені обмеження щодо дистанційної роботи/провадження наступні: вимога отримання згоди сторін на проведення дистанційного слухання; неможливість проведення дистанційного розгляду справ щодо неповнолітніх або осіб з психічними розладами; неможливість проведення дистанційного розгляду для більш складних категорій слухань, таких як судовий процес або апеляція; дозвіл на дистанційне провадження лише за наявності виняткових обставин; дозвіл сторонам підключатися дистанційно, але вимога особистої присутності судді в приміщенні суду; дозвіл суддям працювати дистанційно, але вимога, щоб судді проживали в судовому окрузі, де вони головують. Крім того, обмеження, пов'язані з наявними наразі технологіями та інфраструктурою, також можуть лімітувати здатність суддів виконувати дистанційну роботу та проводити дистанційне провадження.

в. Чи наявні якісь пропозиції змінити норми чи закони у вашій країні, щоб розширити або обмежити дистанційну роботу суддів?

Більшість країн повідомили, що наразі немає пропозицій щодо зміни норм чи законів, щоб розширити або обмежити дистанційну роботу суддів. Німеччина, Ісландія, Бразилія та Італія розглядають пропозиції щодо розширення дистанційної роботи суддів. Наприклад, Італія розглядає пропозицію забезпечити такий самий рівень дистанційного провадження у кримінальних справах, який зараз доступний у цивільних справах. Німеччина розглядає пропозицію дозволити суддям проводити дистанційні слухання цивільних справ за згоди обох сторін. Тайвань розглядає пропозицію щодо розширення дистанційного провадження у цивільних справах, а Філіппіни у загальному розглядають пропозицію дозволити більше слухань у режимі відеоконференції.

Але деякі країни також розглядають пропозиції щодо подальшого обмеження дистанційної роботи суддів. Наприклад, Португалія повідомила, що є пропозиція прийняти закон чи підзаконний акт, які вимагатимуть фізичної присутності суддів у будівлі суду.

с. Чи мають бути внесені якісь зміни у нормах чи законах у вашій країні, щоб розширити або обмежити дистанційну роботу суддів?

Більшість країн повідомили, що не треба вносити жодних змін у чинні норми чи закони щодо дистанційної роботи. Інші країни повідомляють, що гібридна система, тобто коли суддям дозволяється працювати дистанційно, але вони перебувають в приміщенні суду в інших випадках, є ефективним способом здійснення правосуддя. Країни, ймовірно, звернуть увагу на висновки, отримані під час дистанційної роботи у період пандемії COVID-19, щоб оцінити будь-яку потенційну необхідність змінити норми щодо регулювання дистанційної роботи. Будь-яка пропозиція щодо розширення або обмеження дистанційної роботи має

ґрунтуватися на ретельному оцінюванні переваг і недоліків дистанційної роботи, беручи до уваги вплив на доступ до правосуддя, результативність судочинства, справедливість, безпеку та довіру суспільства до судової системи.

Суддя Мерилін Л. Хафф
Президент Першої експертної комісії
Міжнародної асоціації суддів – МАС